

Redactiunea

se afla in

Strat'a lui Leopoldu Nr. 44.

Scrisorile nefrancate nu se primescu decatu numai de la correspondintii regulari ai „Federatiunii.“ Scrisori anonime nu se publica. Articlii trimisi si nepublicati se voru arde si numai la cerere espre sa se retorna.

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu.

Appare Joi-a si Dominec'a.

Invitare

de Prenumeratiune la Diariulu

FEDERATIUNEA

pre cursulu annului 1875.

Conditiiunile de prenumeratiune romanu ale de pana acum. — Onor. cetitori sunt rogati a se insinua de tempuriu si in tota contemplarea in primele dile alle lui Ianuaru, ca-ci insinuarile intardiate causa multe incurcature in tiparirea adreسلoru si in editiune. — DDi restantiari sunt rogati sa se refu detori'a, ca ci altmintro: si preste totu cu restantie permanenti, neei Redactiunea nu pote plini cu accuratetia detorintiele alle. — In timpulu absentiei Redactorului au ivitu irregularitati in editiune, DDi reclamanti se binevoiesca a insemna nrii ce nu au primitu, ca se li-se pota transmite, ca deca in lips'a nriloru superflui nu s'ar poté, li-se-va scrie bunu inante pre an. viii.

Redactiunea.

B.-Pest'a, 2 Jan. 1875.
21. Dec. 1874.

Diariiele d'in Ungari'a atatu celle scrise in limb'a magiara catu si celle scrise in limb'a nemtiesca, fara osebite de partita saluta annulu nou cu lamentatiuni cari sunt resunetulu despetatiunei publice ce s'au incubatu in tote clasele poporatiunei d'in caus'a calamitatiloru de totu felulu ce au coblesftu tierr'a. De si greulu situatiunii insupportabile pare a se manifesta numai de la trosculu cellu ominosu in toce era cu titulu pare a fi ajunsu pana a ossu numai de unu annu in coce, reulu inse dataza de mai multu timpulu si a nume de la 1869 candu incepit a se ivi bol'a cea grea, deficitulu in economi'a nationale a tierrei. Peccatulu bellu neertatu allu omeniloru de statu ai Ungariei este. d'a nu fi recunoscutu indata reulu, séu deca l'au si recunoscutu nu s'au appucatu numai decatu de cura radicala ci, ca descantatorii s'au servitu de mediuloce palliative adica medicamintele au fostu mai relle decâtu bol'a. Acum dupa ce reulu ajunsu prope incurabilu, ce mirare ca omeni de statu cari eri alalta eri inca sustieleanu ca reulu nu este atatu de mare, ca se nu se pota vindecá prin ore cari operatiuni financiarie camera numai se voteze voinesce la imprumuturi decatu cari mai scumpe neei Turci'a au contrage, — asta-di se muncescu in lamentatiuni femeesci si meditatiuni a sup'ra tristesii sorti ce acestia tierra si mai alessu natiunea magiara de nu va aduce olocauste. Natiunile cari au apusuru lassara urme straucite despre existintia loru cea gloriosa, dar natiunea magiara, — dicu acesti sicofanti, — are sciú se conserve tierr'a una mie de anni, va perit cu rusine nepotendu assá dupa sine neei o urma de marime. Nu va potiéntia patriotismulu seu pana a abnegatiune. — Tote ar fi bune si sine daca numai acei-a ar sufferi cari peccatuitu, deca numai acei-a ar rebuif se adduca grellele sacrificie, cari inguru au explotatu tote beneficiele tierrei inconvenientulu celle mare este, acei nevinovati cei despoiati de drepri si impilati in tota privintia prin si mediuloce artificiali trebue si ei

sé suffere im prouna, ba mai greu, si sé sacrifice mai multu, pentru ca sunt mai multi la numeru.

Ca sé vedea cetitorii nostri marimea reului si sé pota appretia marimea sacrificiiloru necessarie spre curmarea acestui reu vomu insira unele date, cari asta-di ni-le adducu insi-si lamentatorii par' ca nu le-ar fi cunoscutu mai nainte. séu ca le tainuira de frica sé nu se inspaimante tierr'a de calamitatea imminente. Ecce situnea economica natiunale a Ungariei. La 1869. importulu Ungariei au fostu cu 79 millione mai mare decâtu esportulu, era greutatea detoriei de statu era si atunci destullu de marisiora. In annii urmatori inse reulu inainta progressivu. La 1871 importulu intrecea cu 115 millione esportulu crescandu totodata si detori'a statului, in urma la 1872 facia cu esportulu de 313 millione, se arreta importulu cu 488 millione va sé dica tierr'a sufferi era unu deficitu de 175 millione. Despre differentia d'in an. 1873 si 74 datele lipsestu treb ue inse ca sunt inproportione progresiva infioratoria. Totu asia crescure si interusurie (cametele) detorieloru de statu, catu asta-di sarcin'a loru anuale trece preste 70 millione. Este a se mai adauge ca garantarea interusuriiu caliloru ferrate care la 1869 facea numai 826,000 fl. annuali asta-di ingreuna bugetulu statului cu 15 millione fl. spesee annuali era-si summilitia frumoseca, ce mai tota se stracora in punga striniloru trecandu departe fruntariiele tierrei. — Summ'a capitalieloru straine elocate in tierr'a ung. nu se pote cunosce dar cametele dupa aceste capitale sunt considerabile, ca-ci harthiele ipotecari alle instituteloru de bani mai tote sunt elocatu in strainetate. Acum adunandu acesti factori principali, cari scoiu banii din tierra, deficitulu annuale in cumpen'a economiei de statu face 250 millione fl. (jumetate miliardu lei n.) adica atatu-a trebue sé plateasca strainiloru tierr'a ung. — Fiindu ca summ'a baniloru ce se afla in cursu cu pucinu este mai mare decâtu acesta summa, urmeza ca tierr'a, ne potendu platf aceea summa anuale de 250 mill. d'in allu seu este nevoita a recurge la imprumuturi grelle séu a instraina averea sa capitala. Neptendu-se tramite strainiloru creditoru bani gata se tramitu: obligatiuni de statu si totu felu de harthie, era candu neei aceste nu ajunge se vendu mosiele statului in astfelu de impregiurari, candu Ungari'a ambla cer-sindu séu vinde usur'a trebue sé se urce era pretiulu realitatiloru trebue sé scadia. — Daca Ungari'a in annii mai d' inante capeta lesne bani, caus'a era spiritulu de speculatiuni ametitorie caroru-a puse capetu trosculu, inevitabil'a urmare, a totu ce este silitu si artificial, — asta-di tierr'a e redussa la isvorele salle proprie si in lips'a acestoru-a, la sfortiare, ce domni de la potere a botezat'o patriotismu. Acest'a este icon'a situatiunei, ereditatea anniloru trecuti, cu care intramu in annulu nou. — Cu tote aceste nu ar fi de desperatu deca omenii de statu ai Ungariei ar cercat se aplice cur'a radicala nu la patriotismulu fortiatu, adica nu totu la pung'a celloru storsii pana la medua, ci la infrenarea consummatoriloru improductivi junghiandu odata pre nesatiusulu Molocu.

Provocare.

Nr. 280—184

Pr. 214

Adunarea gen. a Asociatiunei transilvane, tienuta la Dev'a in 10—11 Augustu 1874. prin conclusiunea sa de sub Nr. prot. XXX. a insarcinatu pre comitetulu Asociatiunei, ca sé procure de la toti Redactorii romani ciscarpatini, cate unu esemplariu completu d'in diariiele redactate de Domni'a loru, seu incatu acelle nu le-ar possiede, sé se invite acei Domni, cari possiedu esemplaria complete, c'a sé le dee pre seam'a Asociatiunei, seu gratuitu seu pre langa are-si care remuneratiune din capitulu spelorulu neprevediti.

In urmarea amentitei conclusiuni, comitetulu prin charti'a s'a d'in 15 Septembrie, a. c. Nr. 214. s'a adressatu de padretulu catra Domni Redactori ai diareloru romane ciscarpatine, in obiectulu cestionatu dar pan' in presente, numai d'in partea unei Redactiuni a primi u insciintierea, ca nu possiede esemplaria disponibile d'in respectivulu diariu (a so vedé protocolulu siedintei Comitetulu d'in 10 Novembre a. c. § 134.)

Deci spre a satisface mai departe si partii a dou'a din amentit'a conclusiune, cum si in urmarea decisiunei comitetulu d'in 15. Septembrie, a. c. §. 114, venimu a ne adressa prin acest'a in specie, catra toti acei Domni, cari possiedu esemplaria complete din unulu seuu mai multe d'in diariiele romane ciscarpatine, seu de la prim'a apparere a acelloru-a, seu pre unu periodu de mai multi anni, cu acea fratiesca rogare, ca sé binevoiesca a ne incunoscienti in cellu mai scurtu tempu, in scrisu despre acea impregiurare, cum si a se dechiará cu acea oca-siune, deca suntu applicati acelle a le offeri gratuitu pre sam'a Asociatiunei, seu pre langa ore-care remuneratiune, indigfandu totu-odata in easulu d'in urma, si cuantulu acellei remuneratiuni.

De la Comitetulu Asociatiunei transilv. Sabiu, in 20. Decembre, 1874.

Jacobu Bologna,
v. presiedinte.Joanne V. Russu,
Secret. II.

Diariulu oficiale publica urmatoriu

Concursu

la posturile de notari publici sistemisate prin ord. minist. de just. data in 17. Dec. 1874. Nr. 4164.

Nr. pres. 4165, Concurrentii sé reflecteze la urmatorielle:

1. Sé arrete ca possiedu calitatile prescrite in §. 2. respectivu §. 211. a legii despre notar. publ.
2. Cei ce dorescu sé capete autorisatiunea de a poté face documinte si in alte limbe, — a fara de cea oficiale, — sunt indotorati a cere acest'a epressu documentandu deplin'a cunoscentia a limbei respective.
3. Recursele se voru substerne prin acellu tribunalu reg. in allu carui cercu se afla postulu de not. publ. ce este a se supleni. — Recursele celloru ce ocupa officie publice se voru substerne prin capulu officiuu loru.
4. Terminulu pentru substernerea recurselor este de 4 Septemane, socotindu-se de la a treia publicatiune a concursulu apparutu in diariulu oficiale. *)
5. Cellu ce recurge pentru doue séu mai multe locuri cu intentiunea, ca de nu

*) Adeca pana la 17. Ianuaru, 1875. st. n.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune 3 fl. v. n.
Pre sieste lune 5 „ „ „
Pre annulu intregu 10 „ „ „

Pentru Romania:

Pre an. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
Pre 6 lune 16 „ = 16 „ „
Pre 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a timbrala pentru fiesce-care publicatiune separata. In loculu deschisu 20 cr. de linia. Unu esemplariu costa 10 cr.

ar fi numitu pentru loculu cerutu in petitiunea prima, va primi eventualminte allu doile, respectivu allu treile, etc. affandu-se aceste posturi pre territoriu differiteloru tribunale, recoursele se voru substerne separatu la fia care tribunalu, era documintele allaturate totu in atate esemplarie (copie) legalisate. (Unu felu nou de contributiune. Red.)

B.-Pest'a, 17. Dec. 1874.

Teodoru Pauler,
ministru de just.

Appellu fratiescu

catra cluburile membriloru rom. ai comitetorulu municipalu si catra intrega inteliigintia romana d'in Transilvania.

Annulu, ce bate la usiele nostre, se preannuncia cu eviniminte sociali-politice nu neimportanti pentru romanimea, d'in Ardealu, cu eviniminte, ce pretindu grige tempuria d'in partea buniloru patrioti si credintiosiloru ffii ai natiunei rom. —

Tempulu alegerei deputatorulu dietali se apropia, nou'a lege electorala, art. XXXIII. d'in 1874, este santiunatu despusetiunile ministeriali sunt facute in acea privintia, ca sonscrferea alegutoriloru indereptatiti pre basea amentitei legi in tote municipiele sé se termine inca in Ianuaru st. n. 1875. asiá catu acumu in Martiu—Aprile acellui-a-si annu pre une locuri se voru si face alegerele dietali.

Restempulu dara, de carele potemu dispune pentru pregatirile neapperate, e forte scurtu, de totu scurtu in asmenare cu ponderositatea actiunei, ce ne accepta. Cu atatu mai neertata e detorintia fia-carui romanu inteliiginte si bine semftorui de a medita asup'ra lucrulu cu seriositatea cuvenita, de a contribui cu poterile salle, ca poporulu romanu d'in Transilvania, se iese, — cu respectu la vitalea cestiune a legiloru dietali si-a legelatiunei intre angustele margini ce-i sunt trasse — una tienuta pre catu de folositoria binelui comune si interesselor salle, pre atatu si correspondientoria demnitetei si insemnatei lui in acesta tierra.

D'in asmeneni consideratiuni clubulu membriloru rom. ai congregatiunei comitatului Cosiognei in siedintia sa de la 21. Decembre a. c. dede subscrissulu seu comitetu cu privire la prea momentosa affacere d'in vorba, duplice insarcinare.

Antaniu, comitetulu clubulu se instrueze, sé provoce cu totu adinsulu pre inteliigintia rom. d'in comitatu, pre preuti, notari cercuali, docinti si alti carturari, ca acesti-a sé porte grige neadormita pentru ca romanii indereptatiti in sensulu §§-loru 1—9, 108 si cei-alalti paragrafi respectivi ai art. XXXIII. d'in 1874, sé fia toti pana intr'unulu inscristi ca alegatori. Acest'a cu atatu mai vertosu cu catu redicarea ceusului electorale transilvanu si asiá reduce tare numerulu alegatoriloru, si cu catu inriurintia alegatoriloru nu se marginescu numai la alegerea deputatorulu dietali, ci fiindu ca numai acei-a au dereptu la alegerea chiaru i a membriloru comitetorulu municipalu, ba si alegibili de membri ai comitetorulu comitatensi sunt numai cei ce au dreptu d'a alege pre deputatii dietali, — infuintia cestiunatulu dereptu de alegere se estinde la nenumerate affa-

ceri municipali de acelea alle comitatelor, scaunelor, — districtelor și urbilor, ce stau în legătură strinsă cu interesele cotidiene ale populației de la sate. Interesele aceste ceru a fi apperate, pre câtu numai se pote. — Ast'a se recunoscă și decătra națiunea rom. d'in Trani'a în trecutul cellu mai de aproape, în togmai precumu se reconosece și în presinte și ast'a ne face se sperăm, că atari provocari și inviatiuni se voru fi facutu și facundu d'in partea toturor cluburilor membrilor rom. ai comitatelor municipali transilvane.

Multu mai delicata pentru națiunea rom. d'in Ardealu, și multu mai afundu taiatoria e a dou'a insarcinare, respectiv cestiunea relativa la propriele alegeri de deputati pentru diet'a pestana. Nă în prospeta memoria trista confusiune în carea venisse romanii ardeleni cu parerile și actiunile lor la ultimele alegeri dietatali. Atribuire-amu acea confusiune ori carei cause, fia evinimentelor politice suprindietorie, fia desceptarei nostre prea tardă, fia altoru cercustari stangace, atât'a este și remane adevăru că adă ar' fi peccatu năiertatu sē recadem în errorea d'in trecutu. În politeca devine fatale a comite a dou'a ora aceea și gressiela.

De aceea memoratulu clubu romanescu clusianu e de firm'a convingere, că onorea alegatorilor romani transilvani postesce, că ei sē-si prefiga asta data de cu bunu tempu tienut'a și atitudinea ce voru avē sē oserbe facia cu alegerile dietali proxime. Spre acestu scopu clubulu rom. prin josu semnatulu comitetu i-ia libertatea de a propune: 1. ca în 15 Faurariu, 1875. st. n. sē se tiena la Alba-Julia (Belgradu) situata mai în mediloculu Trniei una conferintia romana spre statorirea tienutei Romaniloru facia cu proximele alegeri dietali, 2. la acesta conferintia, pentru că sē fia espressiunea dupa impregiurări câtu se pote mai fidele, și mai nealterata pre în voci nechiamate, a națiunei rom. d'in Trani'a, sē se tramita d'in fia care comitatu, scaunu și districtu totu camu dupa 30.000 locuitori romani câte unu deputatu, era d'in scaune scl. cu poporatiune rom. mai pucina de 30.000 inca câte unu deputatu (seau dupa alta chiaie și pre alta basa mai correspondetoria, stabilinda de aici în colo); deputatii sē se alega d'între barbati romani locuitori în ori care coltiu allu patriei, sē se alega prin cluburile romane, respectiv prin membrii rom. ai comitatelor municipali, standu altmintrenea în libertatea și a altoru barbati romani destinsi, fia d'in partile ungurene, de a concurre cu votulu loru consultativu la agendele cestiunetei conferintie; 3. convocarea conferintiei sē se faca prin barbati recunoscuti antes muani ai națiunei, și acea convocare sē se publice cellu multu pana în 20. Ianuariu, 1875, st. n. pentru că în casu de nesperata traganare a convocarei sē se pota face inca la tempu passii necessari prin altii.

Poporulu rom. d'in Trania pre terrenulu vietiei constitutionali și de statu se affa de nou, ca Ercule la crucea (respanth'a) drumurilor. De la passulu nimeritu au nenimeritu, ce va face d'insulu la occasiunea proximele alegeri dietali depinde în mare parte, că sortea lui politica sē se întorca spre mai bine, au că pre unu altu ciclu de anni inaiute sē remana, totu asiă de fatale, ba inca dora mai fatale de câtu în annii d'in urma. A alege inse pentru ellu și în numele lui callea cea nimerita, callea salutei și fericierei, sunt chiamati aceia, pre cari d'insulu i-au onoratu și ono-reza necontentiu cu încrederea sa.

Intelligenti romani transilvani! Affacerea în carea ne adressăm cu tota iubirea și onorea fratiesca cătra voi, nu trebuie sē spunem, că e de suprema însemnatate în vietia unii poporu Tem-pulu urgiteza. Răspunderea în aintea ui Ddieu și a omeniloru jace pre umerii

nostru și numai pre ai nostri, răspunderea neabsolubile, deca noi de în nepe-sare peccatosa și pentru împarechiari, passiu și interesse personali, necumu se assecurăm și sē immultimu, inca amu periclită cum-va și acelle emolumente sociali și politice, multe pucine, ce mosii stramosii nostri ni-le castigara cu atât lupte și sacrificia și cu atât abnegare de sine. Sē ne desceptăm și impulpăm dreptu acea cu una ora mai nainte. Sē ne punem de cu bunu tempu în fruntea bunului nostru poporu, și sē nu-lu lassăm ratecindu ca oiile fora pastoriu. Sortea și interesele lui sunt și alle nostre. Blemu dara sē apperăm, pre terrenulu și între marginile legiei, cu barbatia și resemnatiune romanescă, ce e allu nostru; blemu sē dăm mana cu mana, că alegerile proxime sē affe pre Romani deplinu pregatiti și în deplina solidaritate fratiesca!

D'in siedinti'a clubului membrilor rom. ai comitetului prefecturei Cosiognei. — Clusiu, la 21. Dec. 1874.

Presiedinte clubului *Alessandru Lazaru*, vice presiedinte *dr. Gregoriu Silasi*, cassariu *Gregoriu Chif'a*, notariu *Victoru Russu*, membrii: *Ladislau Vaida*, *Gabriele Popu*, *Vasiliu Rosiescu*, *Lazaru Baldi*, *Ioane Petranu*.

Universitatea din Cernauti.

Cu decennie înainte de ast'a circula faim'a, că în capital'a Bucovinei se va întemeia un'iversitate romanescă. — Scapandu Austri'a de furtun'a ce o impresurasse la an. 1848, famili'a Hurmusache și cei alalti fruntasi romani din Bucovina fura aceia, cari lucrara mai cu întetire pentru salutea publica a Bucovinei, și dreptu răspunsu la serviciile loru fū promisiunea de a redica în Cernauti un'iversitate romanescă. Dar tempora mutantur; Austri'a cea chiamata pentru fericierea atătoru popora s'a facutu în urma perfida; dupa ce Magiariloru li successe dualismulu, Austri'a deveni protectricea Nemtilor și a Magiariloru; eelle-allalte popora au, că și mai înainte, totu acea-si sorte trista, ma! dora mai dorerosă, că-oc cu timpulu și civilisatiunea pretinde mai multu. Guvernulu cislaitanu, chiaru atât de fatalu pentru negermani, că și cellu translaitanu pentru nemagiari. în sessiunea annulu acestui-a a decisu că sē înfiintieze în capital'a Bucovinei un'iversitate germană, carea sē înainteze cultur'a germană, (mai nimeritu d'issu judana) în orientu, buna ora că și cea d'in Strassburg spre occidentu. Germani'a e chiamata (asiă sustienu optimistii germani) sē fia odata regin'a un'iversului, deci d'in tote poterile se lucrăm pentru realisarea acestei massime, avemu în Bucovin'a și în provinciele vecine unu elementu energicu (judanii), cari ni-offerescu totulu pentru realisarea scopurilor nostre; n'avemu de câtu sē-i sustienem din tote poterile, și atunci amu triumfat. Acest'a e procedur'a guvernului cislaitanu facia de Bucovin'a, aceste sunt fruptele, cari le seceră Bucovin'a de la protectorulu cellu nou acumu de aproape unu seclu.

Intrandu în interiorulu acestei cestiuni interessante si scrutandu causele, din cari s'a decisu Dr. Stremayr sē deschida la tomn'a venitoria numit'a un'iversitate, cu neglegerea totala a limbei romane, afflăm și aici, că numai indiferentismulu Romaniloru Bucovineni lau potutu intari pre dlu ministru întru acestu passiu.

În Suceav'a se affia unu gimnasiu romanu gr. or., dar și acellu-a servesce germanismulu, că-oc studiele tote se propunu în limb'a germană, și nu se affia unu spritu energicu, unu romanu adevăratu, carele sē proteste în contr'a acestui passu ilegalu. Mai sunt apoi și alte institute romanesci, dar ca sē audi propunendu-se romanesc, neci vorba; mă! chiaru și în multe scole clementari se propune baiatulu romanu în limb'a germană, și romanasi nostri

facu tacerea pescelui; nu vreu sē se strice cu guvernulu tierrei etc. Apoi sē se sfiesca ministrulu de passulu amin-titu? Pre d'insulu l'a intaritu și mai multu în ideea sa ablegatulu Tomasciucu prin vorbirea sa fulminante judanescă demonstrandu domnilor, că numai cu limb'a institutiunii nemtiesca aru avē sensu un'iversitatea din Cernauti.

Ar' fi inca multe de insiratu, dar' sapienti sat! Noi scim, că nu s'a stinsu chiaru de totu romanismulu din fratii nostri Bucovineni, de și nu mai traiesce Pumnulu; sperăm asiă dara. că cei chiamati se voru desceptă și nu voru lassă, că dereptatea inca sē lovesca pietr'a fundamentală a un'iversitatii infientande.

Unele Reflexiuni.

In cestiuni de interessu publicu.

III.

Aminti în numerulu trecutu obiectiunile ministrului de justitia, ce le redicasse în contra unei proce'ure noue pre bas'a verbalității nemediulocite.

Cătra aceste obiectiuni au mai venitu și altele, mai vertosu din partea deputatului Ludovicu Horváth; asemene sofistice și nebasate.

Acestu domnu deputatu combate cu tota poterea sa oratorica sistemulu libellaticu, critica fôrte aspru inconvenientiele produse prin procedur'a civilă creata la annulu 1868. recunôce însu-si, că Ungari'a s'a compromittatu cătu de bine cu aceea procedură solintita înaintea lumii civilisate, deorece sistemulu acceptatu la 1868. este unu mixtum compositum parte din procedur'a libellatica, parte din cea verbală. O idea nefericita eră acest'a, încātu o asemenea institutiune, precum însu marturisesce, nu se pôte gasi pre tota fati'a parlamentului. Cu tote aceste DSA din aceste premise, spre mirarea întregi comisiuni, vine sē traga consecinti'a ciudată, că comisiunea totusi sē accepteze proiectulu novellariu allu Dlu Ministru, și regulandu mai vertosu remediile juridice (recursu, appellata) și competinti'a judetiloru, sē prezenteze parlamentulu unu proiectu de lege, prin care ar' încetă încātu-va starea cea abnormă de astadi.

Totu acestu D. deputatu recunôce în principiu, că procedur'a nemediulocita verbală este cea mai bună, cea mai corespondietore pentru de a scôte adevărulu la lumina, dar' acest'a procedură densulu deocamdata nu o pôte primi, parte pentruca ea constă fôrte multu, încātu statulu n'ar fi în stare astadi sē primôca asupra sa o sarcină nouă, parte pentruca cu introducerea verbalității ar' trebui sē se faca schimbări radicale în legea de nationalitate, și inca schimbări de acelle, prin cari drepturile nationalitatiloru negresitu aru trebui sē se mai latiesca și marôca, ceea ce astadi aru fi cea mai nesocotita politica pre cont'a ideei de statu ungaru.

Abiă este de lipsa, sē si spunu Dle Red. că acest'a vorbire, ce a duratu peste o ora întregă, a provocatu o discussiune fôrte ageră, încātu nici unulu dintre membrii comisiuni n'a remasu în deretru pentru de a luă parte la desbaterea acest'a interesanta.

În prim'a linia deputatulu *Emericu Hodossy* (deakistu) unu harnicu luptatoriu pentru institutiuni liberale, a vorbitu cu raru successu pentru introducerea verbalității imediate. Pana candu noi — dice într'altele — nu vomu calcă în urm'a natiuniloru culte ale Europei pre terrenulu juridicu, pana candu noi nu vomu introduce procedur'a din Franci'a pre bas'a verbalității imediate, — ori câtu sē ne infrumsetiăm cu penele unii parlamentu constitutionalu, totu remanem ceea ce amu fostu *retrogadi* și — *barbari moderni* cu institutiuni antidiluviane, și ide'a de statu ungaru va remanē și mai departe numai o — idea fromosa. Nu ide'a, ci fapt'a, că avemu institutiuni salutare, practice, și consolidarea poteriloru nostre pentru sustinerea institutiuniloru liberale, — va fi chiamata sē scape Ungari'a de ruin'a financiara și morala,

Dupa densulu a urmatu *Michailu Bonciu*, *Ati'a Matolay* (stengaci) și *Demetriu Horváth*, desvoltandu-si totodata toti ter-parerile lor și despre cestiunea de nationalitate.

Nu se potu acceptă obiectiunile Dlu Ministru, căci acele nici nu sunt seriose.

Sguduirea, ce s'ar întemplă la tribunalele superioare prin introducerea procedurii verbale, negresitu aru trebui sē urmeze, dar' dacă ministrulu este unu barbat atât de iubitoriu alu păcii, încātu prin reforme radicale și salutare se teme a recă vocă chiaru și cea mai mica iritatie la tribunalele supreme; atuncea haid' sē mculcăm, și sē dormim cu totii mai puțin inca unu seclu întregu, că-oc dormindu, nu suntem în stare iritata, și apotemură visă în pace visurile cele mai frumoase despre ide'a de statu ungaru îndependinte. Dacă *sguduirea* ni-ar stă serioasă în cale la introducerea unei procedurii verbale nemediulocite; atuncea trebuie sē redicem odata pentru totdeun'a de reforme radicale, de și vedem cu ochii din di ce merge, că Ungari'a langa institutiunile ei de asta-di prin tote sferele vietiei nostre publice se apropia cu pasi gigantici de total'a ruina.

Se dice că nici judecarii nici advocatii nu cunosc, nu sciu ce este procedur'a imediata verbală și că justiti'a noastră aru nesuferibila pana candu judecatorii și advocatii s'ar dedă cu nou'a procedură, — da Dlu ministru a uitatu negresitu candu s'a pronunciatu în modulu acest'a, că „omne initium durum, și că verbalitatea nemediulocita este deja introdusa la tote Tribunalele Ungariei în causele criminale. Inceputulu, da a fostu greu și în pretractarile criminale, dar' multamita domnului, pretotindem facemură esperinti'a imbucuratore, că poporulu, decandu la Tribunale tote causele criminale se pertracteaza publice și dupa principiele procedurii nemediulocite verbale aru mai multa încredere cătra justiti'a noastră minala decâtu cum a avutu mai înainte candu inculpatii se judecau cu eschiderea publicului dupa actele și allegatele fiscalului care însuși ca accusatoriu și ca parte litiganta facea parte de Tribunalu, eră de fatia și influintiă totdeuna la aducerea sentintiei. Și în urma. dacă nouitatea și necunoscerea procedurii verbale se pote privi de unu argumentu seriosu: atuncea noi negresitu trebuie sē remanem și mai departe la Zopfulu de pana acum, că-oc ori-cand amu dori introducerea unii nou sistemu totdeuna vom dă de acesta mica greutate. Dar de alta parte argumentarea Dlu ministru, dacă s'ar poté primi, ea aru fi fôrte periculoasă chiaru și pentru întrega omenime deorece ea pentru temerea, că omenii cu greș se voru împreteni cu o institutiune nouă, ar inchide calea desvoltării omenesci pentru totdeun'a în tote ramurile sciintielor.

Fie că 2—3 ani vom dă de greutate în procedur'a verbală, fie că pana atuncea justiti'a noastră va fi și mai nesuferibila decâtu asta-di: dar' baremu atuncea după greutățile inceputului justiti'a noastră în tot tier'a ma și peste marginile Ungariei va avē respectu și cu poteri întenerite va stabili siguretatea persoanei și a averilor cetatienesci. Acesta transactiune mica va fi resplătită de mii și mii de ori mai tardu indată ce am trecutu preste greutățile inceputului.

Celu mai polderosu argumentu ni se pare a fi dintre tote, că starea financiara a Ungariei n'ar poté suportă sacrificiele babilone, ce s'ar recere la introducerea procedurii verbale. Atât'a este chisru și adevăratu că la supremulu Tribunalu (Curi'a reg.) n'am avē lipsa de 78. judecatori și asi multu aru trebuie sē fie asiedati în disponibilitate cu întregulu salariu allu lor, ori sē fie pensunati cu mai pucina suma anuală, er' pre judecatorii de la prim'a instanță negresitu aru trebui sē-i sporim, prin ce firesce în budgetulu justitiei s'aru arată ôresicare diferentia.

Acestu argumentu inse nu se bazează pre date positive; este numai o combinație simplă, pre carea nu potemură zidi cu siguranță. Pentru de a se poté apretii din

fundamentu acestu argumentu negressitu gravu: nu trebuia înainte de tote să avem la mână unu calculu detaiatu despre aceea: câtu aru costă justiti'a Ungariei in viitoriu cu introducerea verbalitatii? câte tribunale de prim'a si de a doua instantia s'aru recere? câtu plata aru avé să capete judecatori? câtu cheltu-la se recere pentru instruirea localitatilor? Pana candu D. Ministru despre tote aceste nu face unu sumptum, proiectum, pana candu nu dovedesce cu cifre, câtu de mare aru fi diferenti'a banala intre aceste doua procedure: se ne ierte, daca această argumentare nu o potemu primu de bani buni. Positu chiaru, că spessele justitiei se voru urcă: daca e vorba numai de diferenti'a de sute de mii, ma chiaru de unu milionu de florini la anu, — atunce noi sistemem de firma convingere, că publiculu in lege, care cere ajutoriu de la organele justitiei pentru o justiti'a mai buna mai grabnica si mai sigura bucuosiu va plăti cu câte-va procentu mai multu in timbru ori in tasse, decâtu ce platesce asta-di, prin urmare acelu plus, ce aru resultă din introducerea verbalitatii, n'aru pune mai mare sarcina asupra numeriloru statului, decâtu ceea ce o suportă astadi pentru justiti'a presinte.

In urma: lapedatu-a statulu si pana acum, lapeda inca si astadi nu mii, ci milioane de florini pentru lucu si pentru lucruri de nimic'a — de ce deci n'aru poté sacrifică câteva sute de mii de florini, ori chiaru si unu milionu pentru panea nostra cea de tote dilele, pentru o justiti'a prompta. Justiti'a buna este bas'a inavutirei publice este murulu celu mai tare pentru asiguranti'a averei si vietiei nostre este chiaru potélatulu ordinu bune si a libertati' civile in ori care statu; si totu-si atâtu de putiona pondrositate are justiti'a la conducatoriulu afaceriloru justitiarie, încatu nu si-a luat unu atâta osteneala pentru regenerarea justitiei nostre celei miserabile ca să faca unu calculu aproximativu despre budgetulu unu procedure verbale?! Tristu lucru acest'a mai vertosu atunce candu creditulu publicu alu Ungariei este immormentatu in mare parte prin justiti'a nostra cea deplorabila.

Candu cu aceste si cu asemene argumentari temeinice fu combatutu Dlu ministru si L. Horvath: conticuere omnes, intentique ora tenebant; n'aveau ce se raspunda decâtu să taca, si să inneece imputările cele grele ce li se aruncare in facia prin deputatii mentionati.

Despre ultimulu argumentu allu Dlu Lud. Horvath, despre nationalitati fiindca acesta cestiune si pre noi romanii multu ne intereseza, — in numerulu venitoriu.

Processulu Arnim.

Onoratii lectori avura ocaziune a vedé gr. vaminele, cari le-a redicatu procurorulu de statu in numele officiuului affaceriloru straine pentru ca se umileasca pre contele Arnim. Pentru explicarea mai detaliata a cestiunei, preitemu urmatoriile despre politica lui Bismark.

Dupa caderea lui Napoleon la Sedan si dupa ce patriotii cei mai mari ai Franciei nu putera alunga din tierra locustele prussace, Bismark a storsu de pre pielea Franciei 5 miliarde si doue provincie frumose. Dar intornandu-se la Berlin in entusiasmulu celu mare a mirositu, că Franci'a nu a moritu, ea se reinsanatosieza; lumea i-ambia 43 miliarde. ceea ce fu de ajunsu, ca pre Bismark se-lu prindia nisce friguri terribile. Ce e de facutu? Nu trebuie se dormim, si-dise Bismark; opiniunea publi'a nu mai e concentrata in Paris. I-plenesce prin munte că nemica nu i-ar poté servi mai multu planuriloru sale, de câtu se se faca apertoriu allu republicii franceze. Bismark deci si lucra, sinceru ori in modu intrigantu, nu ne intereseza; lucra pentru suzionerea dlui Thiers; da lumii se scio că numai republic'a e salvarea Franciei. Placurile sale se estendu mai departe; bieta Ispania inca suferia pre atunci forte. Vulpea si-a bagatu si aici nasulu si a metamorfosatu tote pana la stadiulu presente ca astufelu din Berlin si Madrid se strige la Franciesi unu altu infimatoriu „quos ego“! Asupra cestiunei ultime vomu mai

reveni. Destulu atât'a, că Bismark apareă republicanu.

Să vedemu inse, ce a facutu densulu pentru sustinerea seau proclamarea definitiva a republicei? On. lectori si-voru aduce aminte din colonele acestei foi, că totu ce a facutu principole se reduce numai la intriga numai că mai tare se umileasca si se descredite in faci'a lumii pre Franci'a, carea d'in secle porta destinele omenimei. Datele sunt prea cunoscute, prin urmare e cunoscutu, că republicanismulu lui Bismark involvea in sine una furtuna, carea avea să se finesca odata cu una noua umilire a Franciei, a altui statu seau poté si cu dictatur'a prussiana preste intreaga Europa. Acest'a d'in urma se poté observă in câtu-va si de acolo că pre di ce merge se totu faurescu la planuri, cumu se pota sui pre cutare tronulu unu printisoru prussacu. Să nu peccatuim, deca cutediămu a merge cu presupunerea si pana acolo, că Bismark sustinerea republic'a in Franci'a ca se produca totu mai mari neintellegeri intre partide, mane poimane să le faca pre tote impotente, si apoi cine mai scio din ce cauza se dechiare resbellu acestei Francie desbinata se o invinga si apoi se asiedie in Paris unu Hohenzollern. Sa'r poté desfasurá lucrulu si mai departe, dar ajunge ca se constatămu că Bismark nu din dragulu republicei franceze appare republicanu, ci din cause diametralmente oppuse ideiloru professate de republica.

Să venim acum la obiectu!

La 9 I, c. dupa ce juriulu cetl contelui Arnim incus'a, apperatorii contelui disputara tribunalulu compe enti'a in caus'a acest'a, ceea ce firesce fu indiesertu, că ce de dupa culise Bismark dicea că „da“.

I-se cetescu apoi incusatul un'a dupa alt'a tote actele anunciate in incusa. Spatiulu ne fortieza să rapimu publiculu placerea de a ceti acelle acte; ne vedemu siliti dar' numai la urmatoriulu ostrassu:

Edictulu datu la Berlin 8 Nov. 1872 subsemnatu de Bismark suna:

„Dupa impartasirea fidela a generalulu Manteufel, contele Saint-Vallier i-a spus, că acestu-a a avutu una conversatiune cu Es. Vostra, candu ati fostu pentru ultima ora in Nancy; Ve-ati fi exprimat, ca situatiunea presenta in Franci'a o tieneti de neduravara deca Franci'a nu si-va alege de timpuriu una constitutiune monarchica sub cetele de Paris seau sub fiulu lui Napoleon, dlui Thiers i-va urmă Gambetta acestui-a comun'a si acestei-a unu regimu militariu.

Pre câtu de multe s'ar poté dice la opiniunea atribuita Es. V. despre fiitori'a desvoltare a affaceriloru franceze pre atâtu de greu mi-vine mie să credu, că Es. V. ati exprimat acea opiniune cătra unu reprezentante officialu a regimulu la care sunteti accreditati.“

Urmeza apoi unu edictu de Balan, despre relatiunile d'intre Germani'a si Franci'a, carele numesce de gresita procedur'a ambasadorelui desfasurata in doua raporturi secreto adressate directe la monarchulu in care Arnimu vorbesce totu pentru opiniunea de mai susu. Aici i-se replica apoi că ori ce regimu in Franci'a mai multa spaima ar poté insufla Germaniei de câtu cellu republicanu.

Precum aceste, asiá tote celealalte edicte din cestiune mostra si dascalescu adancu pre Arnim si pretindu, că in ori ce affaceri ambasadorelui se se supuna no conditupatu (sic!) lui Bismark, de ora-ce asiá pretindu interesele Germaniei facia de Franci'a.

Mai aspru că tote inse fu edictulu cancellariulu tramissu prin currieriu cu dat'a Berlin la 21. Ianuariu, 1874. in carele contele Arnim e tractatu că si unu servu allu lui Bismark. Chiaru pre atunci i morise lui Arnim, fic'a, si dinsulu se accepta la una epistola consolatoria, dar' in loculu acesteia capeta una mustrare ne mai pomenita. Acest'a l'a irritatu preste mesura si nu s'a potutu retiené de a responde cancellariulu in acellu-a-si tonu, ceea ce a si misicatu poté pre Bismark să ruineze pre Arnim.

Dupa ce se pertractara tote actele din cestiune se ascultara marturii si toti ple-

Apoi se desbalu despre articlii mentionati in incusa, allu caroru autoru se presupuse a fi Arnim; dar positivu nu resultă nemicu pentru procurorulu generalu. Acestu-a se scolă in 14 si afirmă cu tote acestea, că Arnim e vinovatu, deci trebuie pedepsitu. Se avercolesce procurorulu si in oco si in colo se afle motive usioratorie, dar cu parere de reu constata că de acelle nu essistu. Considerandu deci inalt'a pusetiune ocupata de Arnim prin urmare si detorintiele nalte alle sale ca ambasadore, de si incusatu nu a lucratu chiaru dupa „bona fide“ pre bas'a §§ 350 si 348 care a fi condemnatu Arnim la inchisore de 2 anni, 6 lune si la s; esele processulu.

Acumu vine rondulu apperatoriloru. Inceputulu lu-face professorele din München Holtzendorf, la allu carui codice penalu se provoca procurorulu On. lectori si-potu intipui splendid'a apperare a professorelui; cumu bagă pre toti in cornu de capra. Ajunge să amintim, că Holtzendorf intre aplaussele auditoriulu esprese verdictulu „nevinovatu.“

Dockhorn assemena casulu cu una fortaretia. Bombardandu tote fortificatiunile intră in fortaretia restornă totulu si dechiara si si densulu că Arnim e nevinovatu.

Se nasce apoi una disputa intre procurorulu si Dockhorn. Primulu dice că apperatorii nu l'au constrinsu să capituleze, de ora-ce fura prea crutiatori; Dockhorn dice, că acesta a facutu-o cu intentiune că-ce avea să se tema de procurorulu; aduce apoi de esemplu pre Verthern asta-di in München carele fiindu ambasadore, nu a lassatu in archiva nemicu, ci a dispusu să se decopieze pre spesele sale tote actele din archiva ce appartinea statulu; apoi dice la urma că preste juriu stă dereptulu si preste ambele acestea reprezentantele dereptulu: imperatulu si regele.

Se scola apoi Munkel si incepe cu voce debila: n'am multe de dissu ci dechiaru cu frunte senina, că incus'a nu se baseza pre dereptu. Atâtu publiculu câtu si juriulu fura deplinu convinsi, că Arnim e nevinovatu, numai pocurorulu mai persista la pedepsa.

La urma Anim dice: „Dlu procurorulu de statu mi a imputatu că eu am pusu pre actele din cestiune inscriptiunea „acte de conflictu.“ Fascior'a acestoru acte e unu momentu in carele jace una relatiune amicala, carea a inceputu cu juneti'a mea Deca ati ceti-o, ati vedé că nu se afle intrins'a nemicu. Istori'a va inregistra si processulu acestu-a. Se voru resfoia tote reporturile scrisse de mine assemenea si edictele ce le-am primitu, dar' nu se va afli nece cuventu carele jo arrete că am lucratu contr'a legi. Me dore, că dupa legea officialiloru de statu nu-mi e permisu să propunu una cercetare disciplinaria, ceea ce asiu face-o din loculu acestu-a. Cu 100 anni mai inainte essistă in Germani'a una institutiune asiá numita „juramentu de purificare“, in urm'a carei-a incusatul documentă nevinovati'a sa prin juramentu. Deca ar mai essiste si adi acellu juramentu, din loculu acestu-a asiu jură, că n'am avutu nece una intentiune contraria legi, candu am luat cu mine chartiele. Am finitu.“

Presiedintele constata cu multumire, că publiculu si apperatorii au simtitu impartialitatea juriulu; dechiare pertratara de inchiata si anucia verdictulu pre Sambeta, 19. Dec. st. n. 1. 4. ore dp. amdi.

Pertratara convinse lumea că Arnim e nevinovatu. Dar de Marti pana Sambeta se ivesce in Berlin unu casu neacceptatu. Mai deuna-dille redactorulu diariulu „Germania“ Majunke totu odata si deputatu fu judecatu la inchisore de unu annu pentru affaceri de pressa. A se pune la inchisore, nu se potea, că-ce pre atunci nu se afli in Berlin, unde sosl numai dupa inceputulu sessiunei dar' justiti'a lu-luă si lu puse la umbra. — Acesta procedura cavaleresca pussaca indignă parlamentulu si din mai multe propuneri se primi a lui Hoverbeck, carea suna: „demnitatea parlamentulu pretinde să schimbămu §. 31 din constitutiune intru acolo, că se nu mai fia iertatu a se arresta unu deputatu, pre timpulu sessiunei, fara de invoirea parlamentulu.“

Cine vede aici unu ce irrationalu?

Bismark inse luă acestu conclusu allu parlamentulu de votu de blamu, numai că-ce partidele contrarie lui votara pentru. Vediu, că processulu Arnim nu reesse dupa gustulu seu; deci folosi acestu momentu si disse: „cu unu atare parlamentu nu mai potiu conduce imperiulu;“ alergă la monarchulu spre a-si cere dimissiunea de cancellariu. Cine crede că Bismark a luat seriozu lucrulu acestu-a? Nece ellu insu-si nu a creditu, dar' a vrutu să sparie coppii d'in parlamentu si pre betranulu Wilhelm. In fondu inse a facutu pressiune asup'a juriulu in processulu Arnim.

Dimissiunea nu i-s'a primitu, si rentornandu in parlamentu, micu si mare erau capete plecate, juruira că nu voru mai face nemicu fora consensulu cancellariulu. Acest'a a fostu unu votu de incredere destulu de mare din partea reprezentatorulu si a monarchulu, chiaru si candu Arnim ar' triumfă. Dar' si in juriu se intimidara spiritele de amenintariile cancellariulu, deci nu e mirare, deca Sambeta la 6 ore, publiculu aude urmatori'a sententia: „In namele regelui s'a constatatu: că incusatul, ambasadorele imperialu germanu contele Harry de Arnim nu e vinovatu că ar fi defraudatu chartie originalu, seu că ar ficalcatu officiuulu seu, dar' e vinovatu pentru că a calcatu ordina publicu, si de aceea pedepsitu la respunderea speseloru processulu si la inchisore de trei lune, computandu-i-se una luna că suferita prin inchisorea de pre timpulu investigatiunei.“

Acestu-a e dara effectulu demissionarei lui Bismark. Se vede din sententia, că juriulu numai cu anevioia s'a decisu la acest'a, că-ce enuncia antaniu spesele processulu, apoi inchisorea. Dar' ori si cumu se fia Bismark a triumfatu, era Arnim e ruinatu, cu tote că opiniunea publicu nu l'a paresitu. Apperatorii numai de câtu au insinuatu recursu, trebuie să acceptămu dara resultatulu.

Verdictulu a irritatu pre contele Arnim preste mesura, asiá câtu acumu bietulu se afli forte morbosu. Si cumu se nu-lu irriteze, candu dinsulu e consciu de procedur'a sa legala si că totulu provine numai din invidia personala. Arnim a vedintu forte bine situatiunea Franciei si ori cine scio, chiaru si dlui Thiers si Gambetta, că sul impregiarile presente republic'a nu poté salvă Franci'a. Altumentrea incepe Thiers republic'a nu asiá cumu si-o imagineza Bismark. Acestu-a firesce va sustiené impregiarile presente, că-ce nu contribuiescu nece de câtu la fericirea Franciei. Contele Arnim inse petrunsu de ide'a umanitati doridă Franciei mai bine unu sistemulu monarchicu, de câtu una republica atâtu de sfasiata; si pentru acesta convictiune a sa rationala, Bismarcu s'a maniatu pre dinsulu deci trebuiă să-lu si ruineze. Noi dicemu numai atât'a: să-i fia lui Bismark de bine D.r' se nu uite, că istori'a a pastratu si numele lui Erostratu, si langa allu acestuia va incapé si allu d'insulu, allu acellu monstru modernu, carele de una parte pledeza pentru pacea si bunastarea lumii, era in anim'a sa fierbe la veninu, cu carele se arunce la pamentu natiuni si institutiuni crestinesci, cari deschisera omulu unu campu de activitate atâtu de vastu.

Adunarea partiei Juniloru Cehi.

Cunoscutu este cetitoriloru nostri că facia cu marea partita nationala a „declarantiloru“ Cehi, cari inaugurasse passivitatea in Boemi'a s'au constituitu contra partit'a Cehiloru juni cu scopu d'a combate passivitatea si d'a inangurá activitatea natiunei Cehice. Pana acum inse, staurintiele partitei june abia potura arretă ore cari rezultate, a fara de trantirea corifeulu betraniloru Cehi Martinitiu Clam-Gallas, la alegerile trecute si alegerea a siepte deputati din acesta partita a juniloru Cehi; ei inse nu cedu terrenulu ocupatu ci lucra mereu spre a-lu largi si a elupta prin activitate ceea ce betranii nu potura pana acum prin passivitatea loru. — In 28. Dec. partit'a juniloru Cehi tienu adunare, la care luara parte ca

la 600 membri, si se primi urmatorei a *resolutiune*.

1. Recunoscandu că natiunile mai mice numai prin cultura si instructiune potu ocupá unu locu de onore; recunoscandu că elle numai prin libertate politica potu ajunge la desvoltare spiritala, morale si materiale, *partii'a nationale liberale* tinde inante de tote la organizatiune de statu intru adeveru libera pre basa democratica. Ea appera dara libertatea toturor confesiuniloru relig. tinde la prefectiunea parlamentarismului la autonomi'a districtoror si a comunitatiloru ea combate reactiunea ori de unde ar proveni acest'a.

2. Considerandu că *resistintii'a pasiva* s'au adeveritu a fi stricatioasa, trebuie sè se inaugureze lupta plina de sacrificie si lucrare neobosita in tote ramurele vietii sociale, mai vertosu in Camera si prin rote mediulocele sè se starrusca pentru ca toti reprezentantii natiunii in numeru depliu sè se tramitta in camerele resp. (Boemia, Moravia). Cătu pentru tramitterea deputatiloru in senatulu imp. acest'a pote sè urmeze numai prin conclusulu majoritatii toturor deputatiloru de nationalitate cehica si numai atunci, daca se va arretá deplina securitate, că prin acest'a nu se vatemala neci se pericliteza conditiunile de essistintii'a alle natiunei.

3. In camera sè se starrusca a se realisá autonomi'a Boemiei pre basa dreptului de statu inalienabile si sè se creeze lege pentru assecurarea nationalitatiloru.

4. Reformarea legii electorale pre basa suffragiului universale inlaturandu-se curiele si voturile virile.

5. Inaintarea *instructiunii nationale*, desfiintarea didacturului la scolele poporale si secundarie (gimnasie, scole reale etc.) imbunatatirea salariului invetiatoriloru, impartirea mai ecuitabile a dotatiuniloru de statu intre scolele ambeloru nationalitati (Cehi, Nemti) si infiintarea universitatii Cehice.

6. Ameliorarea starii materiale prin inaintarea agriculturii, a comerului si prin succurgere la lipsele lucratoriloru.

7. Poporatiunea sè face petitiuni cu redicat'a la diet'a proxima, pentru reformarea legii electorale, crearea legii de nationalitate, desfiintarea didacturului, infiintarea universitatii Cehice, etc.

8. Pentru sustinerea unitatii in actiune neincetata, adunarea alege d'in sinulu seu unu *Collegiu* de douedeci si unulu de membri, barbati de incredere, care essecuta conclusele partitei, convocata adunarea, decide asup'a toturor chestiuniloru relative lu tendintii'a si tactic'a de partita si le essecuta.

Faim'a despre *constituirea unei partite nemtiesci* in Posoniu (Pressburg) au allarmatu diuaristic'a ung. — Ideea pote că essite mai de multu intre nemtii Ungariei si a nume de pre timpulu varietatiloru sassesci, cari implusse nu numai tote d'nuariele, ci si tote capetele nemtiesci, — incercarile inse, pentru realisarea acestei idee se incepura numai acum in serbatorile Craciunului apuseniloru, era conferintii'a pentru constituirea partitei are sè se tiena Joi, in 31. Dec. st. n. D'in câte au transpiratu pana acum prin unele diuarie mai obscure, că-ci celle mai respandite ung. si nemtiesci d'in capital'a tierrei, se prefacura a ignorá chestiunea, pana candu sosi scirea despre tienera conferintiei, — scopulu partitei ar fi de a combate tendintiele de magiarizare si că acest'a sè se potu face cu mai multu sucesu, partii'a va invitá tote nationalitate tierrei la actiune solidaria in contra magiarismului. — Organulu acestei partite in embrione este Diuarulu nemtiescu din Posoniu „*Pressburger Zeitung*“ *)

*) E cellu mai vechiu diuaru d'in Ungari'a fondatu la 1764 prin urmare de 110 anni. Red.

cellu pucinu se crede asiá dupa atacurile veeminti cele indrepta in contra i altu diuaru nemtiescu ce se numesce „*Westungar. Grenzbote*“ Acestu diuaru provoaca totodata pre deputatii Urbei Posoniu, DDi Lonyay si Szlavy, că sè dechiare daca approba d'insii tendintii'a diuarului „*Pressb. Ztg.*“ sèu ba? — Dl. Lonyay au cochetatu cu tote partitele chiaru si cu celle nationali (Croati'a — Transilvani'a) pre timpulu alegeriloru trecute de cesè nu pota continuá oper'a sa si in ajunulu noeloru alegeri? Cătu pentru Dl. Szlavy, trebuie sè constatam, că de candu nu mai este la putere, dsa prin câte-va enunciatii forte pregnante in feveora nationalitatiloru, au trassu a supra-si attentiunea publica, dar acest'a dovedesce numai unu simtiulu dsalle si calitatea de omu de statu — care cu ochiulu sèu cellu ageru si — că unulu, care că functionariu mai miu (in Oravitii'a) si mai mare in (Bihari'a unde fu si prefectu) au petrecutu multi anni intre Romani si Nemti, avendu occasiunea d'a cunosce mai de aproape sentimintele omeniloru de alta natiune si prevediendu unde are sè duca ultraismulu (calvinismulu — chauvinismulu) ce s'au inaugurat cu atăt'a putere de guvernulu si camer'a unei tierre poliglote cum este Ungari'a, tinde prin cumptare a se pune stavila unei procedure, carea neapertu trebuie sè produca reactiune funesta pentru tierra si pentru elementulu magiaru. Atăt'a este ceea ce credem că potemu dice despre Dl. Szlavy, fara ca sè dăm lu cruriloru ce se petrecu inaintea nostra alta splicare, decătu cea mai naturale si fara a ne arruncá in ilusii vane si coniecture incumetate. Dl. Szlavy nu patimesce de ministromania, că Lonyay, neci lu tortureza poft'a de resbunare, ci ca omu seriosu si cu sange rece lucra chiaru in interessulu natiunii sale, candu starruesce sè astempere pre confratii sei cei spulberati, dar că sè spriginesca ori sè approbe miscamintele alegatoriloru sei nemti, la acest'a sè nu se ascepte nimene.

Facia cu aceste miscaminte nationale alle nemtiloru d'in Posoniu, avemu sè constatam, că reactiunea in contra violentei actiuni a magiarismului provine chiaru de la fiii acelei natiunii, carea era mai multu favorisata, ai carei fii erau fiii cei de suffletu ai Magiariloru si ai guvernului ung. si cari insi-si contribuira multu spre a impinge pre magiari la ultraismu nationale, că-ci numai nemtii diceau pana mai eri alalta eri „*unsere Zunge ist deutsch, aber unser Herr ist ungarisch*“ (limb'a nostra e nemtiesca dar inim'a nostra e ungresca); pentru acesta lingusfre astuta, magiarii i remunerara cu posturi grasse si alte inlesniri materiale, crediendu că astupandu gur'a renegatiloru, cu ei va amuti si natiunea; urmarile inse arreta că legile naturei sunt eterne si nestramutabile; elle calcate neci odata nu re-manu neresbunate.

Clusiu. in 25 Decembre. 1874.

(*Noutati congregatiune de comitati, clubu romanesc, instructiune si apellu, concertulu juniloru, fundatiune rom.*)

Ce e nou in Clusiu? Multe de tote; si cumu ar poté fi altmintre in capital'a sèu deca vreti in fost'a capital'a a Transilvaniei?! Congregatiune comitatense, clubu romanu, junime universitaria, annu nou si festivitati — totu atâte obiecte apte de a indestuli cellu pucinu pre unu restempu curiositatea, asta debilitate nu femeesca ci omenesca si insusire angresca totodata.

Congregatiunea comitatense a Cosiognei din 21—22 Dec. a. c. appartienela celle de tote dillele. Rescripte ministeriali, publicarea de legi dietali santiunate, comunicate de la alte municipia, drumuri si ratiocinia comitatense, recurse private si alte affaceri de natura particularia formedia in de acesto, cumu se scie obiectulu pertractariloru.

Ne interessara dintre aceste propunerea, facuta inca de unu magnatu (comitele *Adab. Bánfy*) si primita de congregatiune in unanimitate, că sè se scria ministeriului, dietei si deputatiloru, precumu că cei 50.000 fl. stersi prin commissiunea bugetaria a dietei sè se restatoresca negressitu pentru sustinerea pre importantelului drumu, — care trece de la Apahida la Reginu preste fertile campia a Transilvaniei. Pentru drumuri speciali comitatensi (Dretea, Bedeciu, scl.) interpellá professorulu *Gr. Silasi*, si capetá assecurare multiamitoria. Pentru usiorarea unoru comune mantene si respativu mantuirea loru de facerea drumuriloru din causa seraciei pledara fora resultatulu suprefectulu *Nic. Popu* si protopopulu *Vas. Rosiescu*.

Cea mai inversiunata discussiune, la care din partea romana participara *Gr. Silasi, V. Rosiescu, Gabr. Popu* si altii, provocá propunerea lui *L. Vaid'a*, că congregatiunea sè intreba pre ministeriu, cumu e de a se intiellege rescriptulu ministeriale datu in annulu trecutulu cu occasiunea sustinerii votulu minoritatei rom. pentru stergerea virilismului? că adeca in chestiuni controversate votulu minoritatei sè nu se iee nece „*la*“ protocollu nece „*langa*“ protocollu, sèu numai sè nu se susterna „*separatu*“ de protocollu? Propunerea, ajunsa pre arbitriulu majoritatei arteficiose, cadu si remase a se susterne ministeriului numai că recursu privatu:

Trocemu preste reinnoirea membriloru in diversele comitate si commissiuni (in comitetulu permanente, in commissiunile: scolastica, verifcatoria, rectificatoria, si centrale pentru affacerea alegeriloru dietali), in cari tote, membri romani intrara in proportiune, de 1/4. Mai amintim numai, că pentru venitoriu denumirea notariloru cercuali in acestu comitatu se conditiuna de la una praxe de siesse lune, facuta de respectivii pre la officie administrative, judecatoriesci si finantiali; contra carei ingrenari prof. *Silasi* indesiertu propusese, că numai notarii, cari se voru arretá mai nerutinati in practica affaceriloru notariali, sè se chiamo inlaintu pentru a face unu cursu suplementariu practicu la officiu centrale allu comitatului. Se intiellege de sine, că dorintii'a comitatului pestanu, că Magiarii din cunoscutele cinci sate d'in Bucovin'a sè se readuca si colonisedie in Ungari'a, fii spriginita si de reprezentantii comitatului Cosiognei, cu adansulu ultra-patrioticu, că sè se readuca si — Ciangaii d'in Moldov'a.

Congregatiunea chestiunata cu tote aceste fii forte momentosa pentru Romani. Membrii ei romani cu occasiunea ast'a tinnura in concordia fratiesca câte-va consvatiri pre seriose; in sidintii'a d'in 21. Dec. reinnoira comitetulu clubului, aclamandu de presiedinte pre prof. dr. *Greg. Silasi*, carele inse declinandu onorea acest'a si multiamindu-se cu vicepresiedintii'a, recomandá de presiedinte pre practiculu barbatu rom., consiliariu gubern. pens. *Alessandru Lazaru*; mai de parte decisera, a se tramite una *instructiune* in causa conscrierei alegatoriloru dietali către intiellegintii'a rom. d'in comitatu, facendu totodata inceputu uniu micutellu fondu allu clubului pentru accoperirea speselor postal, tipografice scl., cumu si a se adressá unu *apellu* către cluburile membriloru rom. ai comitetelor municipali si către intrega intiellegintia rom. d'in Transilvani'a, că Romanii ardeleni intr'o conferintia sè-si prefiga de cu bunu tempu tinnut'a facia cu allegerile dietali proxime.

Si precumu betranii se adopera a spriginii si sustiené causa nationale prin incordari seriose si opere de maturitate barbatesca, asiá junii nostri de la universitatea gimnasiale si preparandi'a de aici, nu inceta a traduce in praxe diss'a poetulu „*miscere utile dulci*“; ei se nevoiescu a face servitiu causei desceptarei, spiritului si culturei romanesce prin intreprinderi delectatorie si folositorie totodata. Preser'a annulu nou o voru serbá si estu-tempu cu concertu declamativu si musicale, impreunatu cu saltu.

Nu potu se inchiaiu fara a constatá imbucuratori'a fapta, că spiretulu de sacrificiu

care se descepta d'in ce in ce mai multu in poporulu nostru, caru spre acest'a sè mai indemnatori sinceri si curati la m. si anima i trebuescu. Unu demu pre romanu gr. cat. d'in giurulu Turdei depundillele aceste aici in administrarea departamentulu cerc. X. allu „*Associat transilv.*“ una suma de 700 fl., immultitu in restempu de unu annu la doue mii, mai tardfu pote si la mai multu, că functiune de stipendie pentru studinti rom. n. miseri si cu portare buna. Ci despre ast'a mai pre largu, de altadata,

Dèe ceriulu, că aceta tinnuta politica sociale, aceste sacrificie, incordari si miicari culturale romanesce, cumu avemu norocirea de a poté raportá depre la Clusiu, si affie cătu mai currendu in tote partile romanimeii resunetu indiectu!

Beclenar

Giurtelicu (Soln. med.) 26 Dec. 1874.

In 26. Novbre, 1874. se tinnu la Bicazu alegerea a doi reprezentanti pentru Comitetulu Cottense allu Solnoculu medi eu inca m'amu infacisiatu cu mai multu pporoni, cari appucaasemu de veste numai d'pre-sera alegeri, Dupa soaire amu recercatu numai decătu pre paroculu locale, pre invetiatorulu se pre protulu Uartiei D. Alessandru Costea ca consuatindu-ne sè candidam unanimu pre acei doi membri d'ingregire; inse de la aceta-a primii respunsulu cumca d'insii n'au de a tiene svat că au candidatii loru. — Dupa aceste essidu intre alegatori si vediendu pre scedulele de volisare inscriasse numele: „*Weisz Ignatz* si *Alessandru Costea*“ indata — la sè delaturu reulu mai mare renuntiandu eu de la Candidatura, amu scriessu scedule cu numele candidatiloru: „*Mihailu Brindusia* si *A. Costea*“ si aceste le-amu impartitu intre alegatori conscii de binele loru, multi le-au primitu cu multiemire si au ruptu cellu avute inse unii au dissu: „*a nostre svabune că poepa nostru ni-le-a datu*“; — zolulu diu *A. Costea* de a fi alesu cu veci nu-seu judanulu *Weisz Ignatz* a fosti atātu de ferbinte, in cătu insu-si a incercatu a seduce pre Giurtelecani se primesci scedule inscriesse cu numele *Weisz I.* si *A. Costea* inse fara successu. Estu-modu: reessitu de representante Cottense a loru 7 Comune curatu romanesce judanulu *Weisz Ignatz* cu *A. Costea* prentu, eludendu-si bravulu romanu *M. Brindusia*.

Sè scia darra colle 7. Comune romanesce Bicazu Uartiele turstrelu, *Babli'a Motesiu* si *H. Giurtelicu* că in dl. Costea se ma representante romanu zelosu si-au alesu carele, paecunu la alegerea officialiloru Cottensi, asiá si acumu a desertatu d'in castrele nationale! — ma, spre seducerea opiniei publice, au iuceputu a se laudá imprumutatu. Dupa a mea convingere ast'a trebuia sè o faca D. Costea de aru fi *Weisz Ignatz* chiaru si cellu mai ecuitabilu si justu către romanu caroruia interesse le re presenteza! non sic itur ad astra! *)

Laurentiu C...
alegatoriu d'in Giurtelicu

Burs'a de Vienn'a, 2 Jan. 1875

Metallice 5%	69.55
Imprumutulu nat. 5%	74.60
Sorti din 1860	108.80
Actiunile bancai	995.—
Actiunile instit. de creditu	233.25
Obligatiuni rurale ung.	77.75

*) Ba, sic itur ad tartaros summa cui ingnomina. Apoi mai vorbiti de drepturi candu neci pucinulu ce vi-lu dá legea nu lu sciti pretiui era bietu poporulu nepricepotoriu invetiatu a mirosi purure butoiulu cellu cu otrava a jupanulu *Weisz Itz*. mai este sedussu si de pastorii sei sudtesci — Cei ce facu asemene scandale, d'mu sunt a li-se applicá cunoscintii'a resp. d'in scriptura. Red.

ALESSANDRU ROMANU

Propriet. edit. si red. respundiet.